

Plagiator i szkodnik, który oszpecił Kraków, czy wzięty rzeźbiarz ceniony na całym świecie? Profesor Czesław Dźwigaj, kontrowersyjny artysta, na zmianę opluwany i wielbiony, właśnie uroczyście odsłonił swój 74 pomnik Jana Pawła II. W San Cristóbal de La Laguna na Teneryfie.

Ty już pomników nie dźwigaj

Trzymetrowy posąg widoczny jest dobrze z każdego miejsca tej starej stolicy wyspy. Choć polskiego papieża nigdy na Teneryfie nie było, lokalna ludność właśnie u niego wyprasza sobie łaski. Bo skuteczny. Na odsłonięcie pomnika przyjechały całe wioski. Autokarami. Były gromkie brawa i łzy, gdy ich oczom ukazała się dostojna sylwetka Jana Pawła II, który pochyla się nad dziewczynką z warkoczykiem i chłopcem w ludowym stroju. Dzieci to nowy element w papieskich rzeźbach sygnowanych nazwiskiem rekordzisty Czesława Dźwigaja. Gdyby tylko chciał bez problemu mógłby z nimi trafić do księgi Guinnessa. Nie chce, bo pracuje nad kolejnym zleceniem – nagrobkiem Violetty Villas.

W składziku u profesora

– Wszyscy mówią, że mam składzik z rączkami, nóżkami i główkami papieża. I tylko je w różny sposób zestawiam – mówi. – Bzdura! Każdy mój papież jest inny. Pokażcie mi dwóch identycznych, a dam sobie głowę uciąć.

Jego pierwszy papież był dawno temu. We wrześniu, albo październiku 1987 roku. Zamówił go biskup Ablewicz. Ten, który ma ulicę w Tarnowie i ten sam, co doprowadził do koronacji obrazów Matki Boskiej w Okulicach, Nowym Sączu, a nawet Szczyrzycu. Pracował nad nim długo, parę miesięcy. Ile wziął? Nie pamięta. A na takim papieżu można zarobić bardzo dużo, albo nic. Nic było na przykład z pomnikiem w Raławicach. W wielkim zrywie zrzucili się na niego parafianie kilku wiosek. Czekali, czekali – a pomnika wciąż nie było. Zaczęli plotkować, że komitet przepił uzbieranych i dokładnie przeliczonych 15 tysięcy polskich złotych. – Nieprawda, wcale tych pieniędzy nie przehułał – Dźwigaj wraca pamięcią do tej historii. – Prawda jest taka, że starczyły ledwo na fundamenty jakiegokolwiek rzeźby.

Można powiedzieć, że mieli wiele szczęścia, gdy zapukali do pracowni krakowskiego rzeźbiarza. – Panie, zrób coś, musimy mieć ten pomnik - opowiada Dźwigaj.

Ujęli go. Pojechał do kamieniołomu w Karniowicach, gdzie znalazł odpowiedni trzymetrowy głaz, idealny na postument. Na kolosie stanął najmniejszy w karierze "dźwigajowych" Jan Paweł II. Za ledwie metrowy. Komitet się cieszył, rzeźbiarz też, choć wrócił z uroczystości goły.

Na brak pieniędzy Dźwigaj nie może jednak narzekać. Cały świat chce zamawiać u niego kolejnych i kolejnych Ojców Świętych. Kanada, Izrael, Litwa, Australia,

Stany Zjednoczone i cała Europa. A taki papież po śmierci nabiera wartości. Nawet do kilkuset tysięcy złotych!

– Większość stoi za granicą. A w Rzymie mój papież powstał jeszcze za życia ojca świętego. Był pierwszym w tym mieście – rzeźbiarz nie ukrywa dumy. Chwalić się musi sam, bo zalicza się do tych artystów, którzy święcą sukcesy za granicą, a we własnej ojczyźnie czują się jak na wygnaniu. Szkodnik – tak o nim mówią najbardziej zagorzali wrogowie.

– To że postawił w Krakowie te bzdety, to jeszcze nic. On jest profesorem akademickim i kształci kolejne stadko takich Dźwigajów! – ubolewa Andrzej Starmach, esteta, marszand, właściciel Starmach Galery.

– Nawet Panu Bogu nie wszystko się przecież udało – łagodzi Mieczysław Czuma, dziennikarz, krakauer.

A Dźwigajowi udają się rzeczy niemożliwe. Na przykład zaledwie dzień po śmierci Jana Pawła II uroczyście odsłaniał jego pomnik na Rakowicach.

– Dobry timing, prawda? – śmieje się. I dodaje: po prostu rzeźba długo leżała w magazynie i czekała na swój moment.

Dźwigaj nie wstydzi się żadnego pomnika. – Bo bycie papieskim rzeźbiarzem to żadna ujma, a powód do dumy. Nawet wtedy, gdy jego rzeźba trafia na listę najbrzydszych papieskich pomników. Tak było z Ojcem Świętym z krakowskiego parku Strzeleckiego. – Brzydki, nie brzydki, ale świeże kwiaty i płonące znicze zawsze tam są – zauważa autor. – I to jest piękne.

To jednak nie o papieża Kraków wojuje z Dźwigajem.

Skargi na Skargę

Pomnik księdza Piotra Skargi na placu Marii Magdaleny w Krakowie stoi 11 lat i wciąż mąci. Już dzień po odsłonięciu został oplakatowany: Czesław nie dźwigaj takich pomników, bo znowu będą skargi.

I były. Że powstał bez zezwoleń, że w ciągu jednej nocy. – Nieprawda! Mam całą dokumentację na ten temat – twierdzi prof. Dźwigaj. – I wygraną sprawę w sądzie. Która i tak nie zamyka ust wrogom Dźwigaja.

– Jak ma zamykać? Przecież to było jedyne miejsce w Krakowie, które przypominało mi Włochy – denerwuje się Paweł Szumiec, krakowski reżyser. – Jest tak teraz oszpecone, że patrzeć nie mogę.

– Ale przecież to nie Dźwigaj podjął decyzję, gdzie ma stać – próbuje go tłumaczyć prof. Jerzy Nowakowski, rzeźbiarz.

Czy faktycznie ze Skargą jest tak źle?

– Za wysoka kolumna – punktuje Jan Janczykowski, wojewódzki konserwator zabytków.

– I ksiądz z niej spada – dodaje Andrzej Wyżykowski, główny architekt miasta

– No bo źle ustawiony – rozkłada ręce Romuald Maksymilian Loegler, znany i

ceniony architekt.

Prof. Dźwigaj przyzwyczał się do opluwania. Skandal wokół swojej rzeźby porównuje to tego, który wybuchł po odsłonięciu na Rynku Głównym pomnika Mickiewicza.

– Cokolwiek by u nas postawić, zaraz będzie afera – mówi Loegler.

– Ale godna wielkich gratulacji! – chwali kompozytor Jan Kanty Pawлуśkiewicz. – Dźwigaj to rzeźbiarz wysokiej rangi, skoro potrafił tak rozwścieczyć cały ten nasz "krakówek".

Dużo ryczą, mało mleka dają.

A talent do wywoływania konfliktów profesor ma szczególny. I dobrze zdaje sobie sprawę, że jest nielubiany. – To czysta zazdrość – ocenia. – Moja twórczość nie jest na rękę wielu osobom i wielu prądom, które są lansowane w sztuce. Jakbym nic nie robił, też by było źle. Tak się jednak złożyło, że ja, w przeciwieństwie do innych, mam zlecenia i je realizuję.

Coś w tym jest. Jan Kanty Pawлуśkiewicz mówi z podziwem, że liczba "dźwigajowych" rzeźb jest nie do ogarnięcia dla przeciętnego artysty. – I to właśnie ci przeciętni go krytykują – podkreśla Adam Wojnar, znany krakowski fotograf. – Dużo ryczą, a mało mleka dają.

Dźwigaj słynie ze swojej pracowitości. Zawsze taki był. Kiedy opuścił dom i poszedł się uczyć zawodu w Nowej Hucie też. Na elektromontera urządzeń hutniczych. Dwa dni chodził na lekcję, trzy pracować do zakładu. Szkołę ukończył z wyróżnieniem. Był najlepszy. – Nawet nie śniłem wówczas o tym, że będę rzeźbiarzem, choć lubiłem sklejać samoloty – wspomina.

Pracy w kombinacie nigdy jednak nie rozpoczął. Nauczyciele przekonali go, by poszedł do liceum. Po maturze wstąpił do seminarium. – Długo tam nie wytrzymałem – śmieje się. – Przełożony mi powiedział: idź chłopie na studia artystyczne.

I tak został artystą. Pierwsza nagroda za rzeźbę na temat Dantego zrobiła z niego przemysłowca i człowieka w miarę bogatego. Nie pisał o niej ani słowa, bo komunistyczna władza od razu zamieniłaby obcą walutę na bony do Pewexu. – A dostałem 3.5 tys. Dolarów! Półlitrowa żytnia kosztowała wówczas 35 centów – porównuje.

A potem poszło. Pierwsza pracownia, pierwsze zamówienia i pierwsza krytyka. – Gadają, gadają, a przecież Mickiewicz też nie pisał samych "Panów Tadeuszów" – śmieje się Czuma. – Konieczny zrobił Lenina do Huty i choć do dziś mu to wypominają, to on się wcale go nie wstydzi. I dobrze!

– Ja tam mu laurów nie dawałem, ale skoro go nagradzają na całym świecie i wciąż chcą kupować jego rzeźby to talent ma – dyplomatycznie ocenia jego sztukę Loegler.

Czesław plagiator

Na kolejny skandal nie trzeba było długo czekać, bo do 2008 roku. Tym razem bomba wybuchła na Oleandrach. O tzw. czwórkę maszerujących obok rzeźby Piłsudskiego.

– Jestem w sumie wdzięczny za taką reklamę. Gdyby nie ona, po 11 listopada o pomniku byłaby cisza. A tak coraz więcej osób po tej „afercie” przychodzi obejrzyć sobie, co ten Dźwigaj znowu nawyrabiał.

A nawyrabiał. Przynajmniej zdaniem Danuty Bieleckiej, córki Jana Raszki, autora czwórki z 1918 roku, do której bliźniaczo podobna jest rzeźba Dźwigaja. Kobieta żądała, by pojawiło się na niej nazwisko ojca.

– Mogę wszystkie swoje prace podpisać Raszko, ale przecież nie o to chodzi – tłumaczy autor.

Bo plagiatozem nie jest.

– Jak może być pieta nie podobna do drugiej. Są podobni, bo tacy mają być.

Miałem ich wyrzeźbić w samych koszulach? A może tylko trzech jak maszerujących hitlerowców? Faktycznie patrząc na dwie rzeźby widzi się czwórkę żołnierzy w takich samych mundurach i czapkach z karabinami na plecach. Ale nie mogłem im przecież wsadzić na głowy czapki czerwonoarmistów, albo puścić z gołą głową.

Nie wszystkich przekonuje.

– Tu nie trzeba specjalistycznego programu komputerowego, by uznać ten plagiat – denerwuje się Starmach. – Dźwigajowi powinni za Piłsudskiego odebrać wszystkie tytuły.

– Na czele z honorowym obywatelstwem miasta Krakowa! – wtóruje Szumiec.

Rzeźby nie ma, jest afera

Tym razem trudno było się do czegokolwiek przyczepić, bo profesor Dźwigaj nie dostał tego zlecenia. Po prostu wygrał konkurs na rzeźbę upamiętniającą generała Ryszarda Kuklińskiego. – Ależ ja miałem satysfakcję – uśmiecha się pod wąsem. –

Nie liczyłem na zwycięstwo, co najwyżej na wyróżnienie. A tu taka heca.

Jego udział w konkursie był chyba najpilniej strzeżoną tajemnicą w życiu rzeźbiarza. Wiedziała o niej tylko jedna osoba – prof. Krzysztof Lenartowicz, architekt i współautor projektu.

– Pełne incognito. Pracę na konkurs zawiozła nikomu nieznana osoba na katowickich rejestracjach – zdradza.

Mylił się jednak, kiedy myślał, że ominie go kolejna wojna. Tym razem wypowiedział ją Romuald Maksymilian Loegler, projektant placu Jana Nowaka-Jeziorańskiego. Stwierdził, że arogancka forma pomnika zepsuje jego dzieło.

Monument, według konceptu, ma być parabolą nawiązującą do szabli oficerskiej.

Pod nią przebiegać będzie walący się mur berliński z wyrwą w kształcie litery "V".

Spór nie ucichł nawet po uzgodnieniach z konserwatorem wojewódzkim, by obniżyć go z 10,6 m do 9,5 m i przesunąć w głąb placu.

– Ja nic do Dźwigaja nie mam, ale powinien ze mną normalnie się dogadać i nie traktować tej sprawy tak ambicjonalnie – uważa. – A on symulacje jakieś robi i z dźwigiem na mój plac wyjeżdża.

Profesor rzeźbi divę

Dźwigaj nie przepadał za twórczością Violetty Villas. No, może to za dużo powiedziane. – To co dostała od natury, to mi się nawet podobało. Ale mogła przecież jakoś lepiej pokierować swoim życiem, prawda? – pyta.

Tak naprawdę jednak odczucia Dźwigaja nie miały wielkiego znaczenia. Jest profesjonalistą, robił nagrobną rzeźbę generała Skalskiego i wielu innych, to i divie da radę. Tym bardziej, że spodobał mu się jej syn, Krzysztof Gospodarek. – To taki sympatyczny człowiek, a przecież różne gazety pisały – zauważa.

Villas będzie miała trzy metry i rozwiane włosy. Ubrał ją tak jak lubiła, w strojną suknie. W jednej ręce będzie trzymać bukiet ulubionych kaczeńców, w drugiej wstęgę, którą będzie zataczać nad jej głową koło. Syn nawet chciał, żeby mama była trochę większa, ale przepisy nie pozwalały.

– Marzyłem, żeby rzeźba szokowała, zwracała na siebie uwagę i była widoczna z daleka – tłumaczy. – A co najważniejsze, żeby przedstawiała osobowość mamy. I to mi zagwarantował krakowski profesor – tłumaczy. Wybrał go, bo widział jego wszystkie prace i podobały mu się zastosowane nieszablonowe rozwiązania. – Owszem czytałem kontrowersyjne publikacje o profesorze, ale zaimponował mi, bo ze wszystkich zarzutów rzeczowo się tłumaczył.

Pomnik ma być gotowy przed 1 listopada. Czy Dźwigaj spodziewa się, że i w Warszawie spadnie na niego lawina wrogiej krytyki. – Nie sędzę, bo ja przecież oficjalnych wrogów nigdzie nie mam. Witają się ze mną, poklepują po ramieniu, a potem mówią za plecami: ale hefta znowu zrobił!